

คอลัมน์ "หอคอยส่องโลก"

Financial Day ฉบับวันพุธที่ 17 เมษายน 2539

สิทธิมนุษยชนกับการค้าระหว่างประเทศ

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

การเยือนประเทศฝรั่งเศสของนายกรัฐมนตรีหลี่เผิง (Li Peng) แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อกลางเดือนเมษายน 2539 ไม่เพียงแต่จบลงด้วยชัยชนะของยักษ์ใหญ่แห่งเอเชียเท่านั้น หากยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการจัดระเบียบระหว่างประเทศ

นับตั้งแต่การปราบปรามขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ณ จตุรัสเทียนอันเหมิน ในปี 2532 นายหลี่เผิงพยายามหลีกเลี่ยงการเยือนต่างประเทศ เพราะทราบแก่ใจดีว่าจะต้องเผชิญกับการประท้วงจากขบวนการสิทธิมนุษยชน แต่ด้วยเหตุที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีปัญหาขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรง ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องนโยบายเงินเดียว ปัญหาการสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ปัญหาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (The Most-favoured Nation Principle) และปัญหาการละเมิดกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงต้องการใช้สหภาพยุโรปเป็นเบี่ยงหลุมในการต่อรองกับสหรัฐอเมริกา และประสบความสำเร็จระดับหนึ่งเมื่อสามารถระงับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเยอรมนี การสานสัมพันธ์กับฝรั่งเศสจึงเป็นหมากตาต่อมา และหากไม่ติดขัดด้วยปัญหาฮ่องกงแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีนจะสามารถระงับสายสัมพันธ์กับสหราชอาณาจักรได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสัมพันธ์อันดีงามกับฝรั่งเศสมาแต่หลัง เพราะฝรั่งเศสเป็นชาติมหาอำนาจตะวันตกชาติแรกที่ประกาศรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2507 ในเวลานั้นฝรั่งเศสมีปัญหาไม่กินเส้นกับสหรัฐอเมริกา และประธานาธิบดีเดอโกลต้องการให้ฝรั่งเศสถอนตัวออกจากองค์การ NATO จึงหันมาคบค้ากับจีน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองต้องเสื่อมทรามลงเมื่อเกิดกรณีการปราบปรามประชาชน ณ จตุรัสเทียนอันเหมินในปี 2532 โดยที่ฝรั่งเศสร่วมกับชาติมหาอำนาจตะวันตกอื่นๆ ปรณามสาธารณรัฐประชาชนจีน ครั้นในปี 2536 ฝรั่งเศสตัดสินใจขายเครื่องบิน Mirage 2000-5 แก่ไต้หวัน ซึ่งทำให้ผู้นำสาธารณรัฐ

ประชาชนจีนไม่พอใจฝรั่งเศสอย่างยิ่ง ถึงกับตัดความสัมพันธ์ทางการค้า และสั่งปิดสถานกงสุล ณ เมืองกวางเจา

เมื่อฌักส์ ชีรัก (Jacques Chirac) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีฝรั่งเศส นโยบายต่างประเทศก็แปรเปลี่ยนไปในทางที่ให้ความสำคัญแก่อาเซียนมากขึ้น ถึงกับกำหนด 'ยุทธศาสตร์อาเซียน' โดยมีสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเป้าหมายสำคัญ

การรื้อฟื้นสัมพันธภาพระหว่างฝรั่งเศสกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายได้รับผลประโยชน์ต่างตอบแทน และมีชื่อเสียงเรื่องน่าประหลาดใจที่รัฐบาลฝรั่งเศสพยายามประคับประคองให้การเยือนฝรั่งเศสของนายหลี่เจียงเป็นไปอย่างราบรื่น

ขบวนการสิทธิมนุษยชนกว่า 30 กลุ่มเตรียมการประท้วงนายหลี่เจียงในฝรั่งเศส โดยมี Amnesty International เป็นหัวหอก ผู้ประท้วงมีแผนที่จะเดินขบวนผ่านหน้าสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนในกรุงปารีส แต่ทางการฝรั่งเศสระดมหน่วยปราบปรามจลาจล พร้อมแก๊สน้ำตาสกัดการเดินขบวน กระนั้นก็ตาม นายหลี่เจียงต้องลดกำหนดการออกนอกสถานที่พัก เพราะไม่ต้องการเผชิญหน้ากับกลุ่มประท้วง

ท้ายที่สุด รัฐบาลฝรั่งเศสมีกำหนดการเลี้ยงต้อนรับนายหลี่เจียงก่อนเดินทางกลับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ด้วยเหตุที่ร่างสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีออลอง จูเป้ (Alain Juppe) เอยถึงปัญหาสิทธิมนุษยชน นายหลี่เจียงจึงบอกเลิกงานเลี้ยง ท้ายที่สุด งานเลี้ยงดำเนินไปโดยไม่มีการดื่มอวยพรและไม่มีการกล่าวสุนทรพจน์

นายหลี่เจียงปราศรัยต่อหอการค้าฝรั่งเศส (Chamber of Commerce) เรียกร้องให้ประเทศทั้งสอง 'แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง' อีกทั้งชี้ให้เห็นว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจฝรั่งเศสเพียงใด นายหลี่เจียงกล่าวว่า ในปี 2538 สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นตลาดรองรับสินค้าเข้ามูลค่า 280,000 ล้านดอลลาร์อเมริกัน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 400,000 ล้านดอลลาร์อเมริกันในปี 2543 โดยที่ในขณะเดียวกัน สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังดำเนินการลดอากรขาเข้าจากอัตราถั่วเฉลี่ย 23% ในปัจจุบัน เหลือเพียง 15%

การเยือนฝรั่งเศสของนายหลี่เจียงจบลงด้วยข้อตกลงซื้อสินค้าฝรั่งเศส 6 ฉบับ รายการที่สำคัญที่สุดได้แก่ การซื้อเครื่องบิน Airbus จำนวน 33 เครื่อง มูลค่า 1,900 ล้านดอลลาร์อเมริกัน รองลงมาได้แก่ การสร้างโรงงานแก๊สธรรมชาติ การซื้อน้ำมันจากบริษัท Elf Aquitaine การซื้อเครื่องบินเจาะอุโมงค์สำหรับการสร้างรถไฟใต้ดินในนครเซี่ยงไฮ้ การซื้อเคเบิลสำหรับสถานีไฟฟ้าพลังงานน้ำ และการซื้อเครื่องมือการแพทย์สำหรับโรงพยาบาล

ขบวนการสิทธิมนุษยชนพยายามเตือนผู้นำฝรั่งเศส ให้รำลึกถึงเหตุการณ์ จตุรัสเทียนอันเหมินในปี 2532 พร้อมทั้งเรียกร้องมิให้เห็นแก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากนักถึงกับละเลยปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่เสียงเรียกร้องดังกล่าวนี้มีอาจส่งคลอน

มโนธรรมสำนึกของผู้นำฝรั่งเศสแม้แต่น้อย ตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนใหญ่เกินกว่าที่จะ
 ละวางได้ สัมพันธภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมิได้มีความหมายเพียงการขายสินค้าได้เท่านั้น
 หากยังมีความหมายครอบคลุมถึงการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดปัญหาการว่างงาน
 อีกด้วย

ผู้นำสาธารณรัฐประชาชนจีนประสบความสำเร็จครั้งแล้วครั้งเล่าในการสยบ
 ผู้นำชาติมหาอำนาจด้วยการนำผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาหลอกล่อ ประธานาธิบดีคลินตัน
 แห่งสหรัฐอเมริกา เคยแสดงความชิงชังที่จะไม่ต่ออายุความสัมพันธ์บนหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติ
 ที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) แต่แล้วก็มีอาจทนความยั่วยวนของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและ
 มีอาจทนแรงกดดันจากชุมชนนักธุรกิจ และอุตสาหกรรมภายในประเทศ ในปี 2537 นั้นเอง
 ประธานาธิบดีคลินตันจึงประกาศเป็นหลักการว่า จะไม่นำประเด็นเรื่องการลดทอนสิทธิมนุษยชน
 มาเป็นข้อพิจารณาในการต่ออายุ MFN เมื่อสหรัฐอเมริกาเป็นผู้บุกเบิกในการสลายประเด็น
 สิทธิมนุษยชนออกจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศอื่นๆก็เจริญรอยตาม
 เพราะทุกประเทศล้วนต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยกันทั้งสิ้น

สิทธิมนุษยชนเคยเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดระเบียบระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งนับตั้งแต่ยุครัฐบาลนายจิมมี คาร์เตอร์ บัดนี้กำลังสิ้นมนต์ขลัง การเห็นแก่ผลประโยชน์
 ทางการค้า (commercialism) กำลังเข้ามามีความสำคัญแทนที่ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
 กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเขตการค้า
 เสรีหรือเขตเศรษฐกิจเสรีก็เป็นผลจากการมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันเฉกเช่นเดียวกัน

โลกกำลังพัฒนาไปโดยมิได้คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือที่สำนักเศรษฐศาสตร์
 ชัสเซ็กซ์ (Institute of Development Studies, University of Sussex) เรียกว่า Development
 Without Human Face แรงกดดันและผลประโยชน์ของบรรษัทระหว่างประเทศเป็นจักรกลสำคัญ
 ในการขับเคลื่อนระบบทุนนิยมโลก ลัทธิพาณิชย์ประโยชน์จึงทรงอิทธิพลยิ่งกว่าประเด็นเรื่องสิทธิ
 และเสรีภาพ ทิศทางของเศรษฐกิจโลกดังกล่าวนี้นำให้การทำงานของขบวนการสิทธิมนุษยชน
 ระหว่างประเทศเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น